

NOTA Vrijwilligersbeleid Protestants Justitiepastoraat, januari 2006

In de OR van de Dienst Geestelijke Verzorging zijn vragen gesteld over de inzet van zogenaamde 'zware vrijwilligers' door het Protestants Justitiepastoraat. Deze notitie heeft als doel de inzet van deze zware vrijwilligers nader toe te lichten.

Binnen het protestants justitiepastoraat is de benaming 'zware vrijwilliger' inmiddels vervangen door de benaming 'pastoraal assistent'. Deze benaming zal in het vervolg van deze nota worden gebruikt.

De nota is als volgt ingedeeld:

1. Inzet vrijwilligers is vanaf het ontstaan van het protestants justitiepastoraat essentieel
2. Inzet vrijwilligers is gegeven met de aard van het protestants justitiepastoraat
3. De betekenis van vrijwilligers voor gedetineerden
4. De maatschappelijke betekenis van vrijwilligers en de betekenis voor de Inrichtingen van Justitie in het bijzonder
5. Vrijwilligers in relatie tot de missie en visie van DJI
6. De inzet en de betekenis van pastoraal assistenten en de inbedding daarvan in de protestantse kerkvisie
7. Competenties, begeleiding en toerusting

1. Inzet vrijwilligers vanaf het ontstaan van het protestants justitiepastoraat essentieel

Het protestants justitiepastoraat heeft vanaf het ontstaan ervan altijd gewerkt met vrijwilligers. De justitiepredikant was er niet alleen, maar kreeg in de uitoefening van zijn werk ondersteuning van de kerken van buiten, door gemeenteleden die aan de kerkdiensten en gespreksgroepen deelnamen. Ook waren er altijd mensen die individuele bezoeken brachten aan de gedetineerden. In de loop van de jaren is dit vrijwilligerswerk zodanig uitgebreid, dat vrijwel alle justitiepredikanten met vrijwilligers of vrijwilligersgroepen werken. In verschillende jaarverslagen zijn peilingen opgenomen waaruit blijkt dat in het Rooms-Katholiek en Protestants justitiepastoraat zo'n 1500 vrijwilligers actief zijn.

2. Inzet vrijwilligers is gegeven met de aard van het protestants justitiepastoraat

In de door de Interkerkelijke Commissie voor de Geestelijke Verzorging in de Inrichtingen van Justitie (ICJ) vastgestelde beleidsnota 2004 – 2008 van het protestants justitiepastoraat '*Bewogen, beziel, professioneel*' is de aard en de werkwijze van het protestants justitiepastoraat beschreven. Een van de uitgangspunten in deze nota is dat de kerkelijke inbedding van de justitiepredikant wezenlijk is. De justitiepredikant werkt in de inrichting niet op zichzelf, maar hij/zij is gezonden vanuit de geloofsgemeenschap. De geloofsgemeenschap is in de protestantse traditie de drager van het ambt aller gelovigen en daarmee dus ook de drager van het pastorale werk. De beleidsnota komt voort uit deze traditie en kreeg vandaaruit het thema '*Bewogen, beziel, professioneel*'. Dat geeft de oriëntatie aan van het protestants justitiepastoraat. De justitiepredikant is in de inrichtingen aanwezig vanuit het geloof dat bij God en in Zijn gemeente geen mens wordt uitgesloten en afgeschreven. De geloofsgemeenschap heeft dus per definitie aandacht voor de levenssituatie van de gedetineerden.

Uiteraard is het zo dat dit pastorale werk in de inrichting van justitie, vanwege de doelgroep en vanwege de bijzondere context *professioneel* moet worden uitgevoerd. Vanuit het protestants justitiepastoraat is daar dan ook altijd intensief en vernieuwend op geïnvesteerd. Professionaliteit bestaat echter niet op zichzelf, maar bestaat in het verlengde van de hier omschreven pastorale praktijk, gedragen door de gemeente. Een onderdeel van de

professionaliteit van de justitiepredikant (en bij uitstek ook van de gemeentepredikant) is het kunnen omgaan met en inzetten van vrijwilligers. De protestantse kerkgemeenschappen worden naast de predikanten, gedragen en vormgegeven door vrijwilligers in de ambten van ouderlingen en diakenen en door gemeenteleden die op grond van hun specifieke gaven allerlei kerkelijke taken vervullen.

3. De betekenis van vrijwilligers voor gedetineerden

Gedetineerden zijn over het algemeen bijzonder ingenomen met de deelname van vrijwilligers. Hun inzet raakt hen in het hart. De vrijwilligers laten zien en voelen dat er ondanks de muren een band is die blijft tussen de kerk binnen en de kerk buiten en dat mensen niet afgeschreven zijn, maar erbij blijven horen. Zo leggen vrijwilligers een band met mensen die zich vaak al hun hele leven in de marge van de samenleving bevinden en ze houden bij gedetineerden de hoop levend dat er mensen zijn die je kunt vertrouwen en die om je geven. Justitiepastoraat zou zonder vrijwilligers ondenkbaar zijn.

4. De maatschappelijke betekenis van vrijwilligers en de betekenis voor de Inrichtingen van Justitie in het bijzonder

Vrijwilligers zijn van essentiële betekenis voor de gedetineerden, maar ze vervullen ook voor de samenleving als geheel een essentiële rol. In ons land is criminaliteit één van de grootste maatschappelijke problemen. Per jaar verblijven zo'n 37.000 mensen in de gevangenis en 75% van hen recidiveert. Vanuit de kerken als grote vrijwilligersorganisatie zijn in de afgelopen jaren mede door de inzet van in het justitiepastoraat werkzame vrijwilligers belangwekkende projecten van nazorg ontwikkeld (residentieel en door middel van vrijwilligers die individuele ex-gedetineerden begeleiden als 'maatje'). Deze projecten leveren een belangrijke bijdrage aan de oriëntatie en de begeleiding van gedetineerden en ex-gedetineerden op een nieuwe levensweg en daarmee aan het terugdringen van de recidive.

5. Vrijwilligers in relatie tot de missie en visie van DJI

De missie en visie van DJI is dat er een ambitie is bij te dragen aan de reïntegratie van ex-gedetineerden in de samenleving. Geslaagde reïntegratie is de beste criminaliteitspreventie. Het justitiepastoraat kan aan deze reïntegratie een belangrijke bijdrage leveren, omdat het een antwoord geeft op de problematiek die herstel van het leven bij gedetineerden in de weg staat. In de beleidsnota is deze problematiek onder meer omschreven in termen van het ontbreken van motivatie en het ontbreken van binding met de samenleving. Het integraal pastoraat zet zowel in op persoonlijke motivatie als op oriëntatie op de gemeenschap. Tegen de achtergrond van het bovenstaande en met name de motivatie en de oriëntatie op de gemeenschap buiten, zal duidelijk zijn dat vrijwilligers hier een essentiële rol in spelen. Professionaliteit en samenlevingsparticipatie dienen in het pastoraat samen te gaan om reïntegratie kans van slagen te geven. Het justitiepastoraat biedt beide en is daarmee een slagvaardige actor op het gebied van maatschappelijke reïntegratie.

6. De inzet en de betekenis van pastoraal assistenten en de inbedding daarvan in de protestantse kerkvisie

Het fenomeen 'pastoraal assistent' onder de benaming 'zware vrijwilliger' is al vele jaren bekend en werkzaam in de inrichtingen van justitie. Zo waren er: ouderlingen met een bijzondere opdracht in het protestants justitiepastoraat en religieuzen afkomstig uit de rooms-

katholieke gemeenschap die niet in dienst van justitie, maar wel in de inrichting waren. Pastoraal assistenten zijn een verbijzondering van gewone vrijwilligers.

Globaal kan worden gesteld dat deze pastoraal assistenten taken vervullen ter ondersteuning van de justitiepredikant en ter ondersteuning van de kerkgemeenschap in de inrichting. Deze taken kunnen inhouden: het faciliteren van het werk van de justitiepredikant d.m.v. het bijhouden van kerklijsten, het verzorgen van voorzieningen ten behoeve van kerkdiensten en gespreksgroepen, het deelnemen aan kerkdiensten en groepsbijeenkomsten en in voorkomende gevallen, mits zij daartoe geëigend zijn in hun eigen kerkelijke gemeenschap en getoetst door de hoofdpredikant, ook het voorgaan in kerkdiensten, het houden van gespreksgroepen, het spreken met mensen die nooit bezoek krijgen, het aandacht geven aan mensen die beperkt zijn in hun uitdrukkingsvaardigheid. Dit alles uiteraard onder verantwoordelijkheid en supervisie van de justitiepredikant.

De inzet van pastoraal assistenten mag niet ten koste gaan van de professionaliteit van de geestelijke verzorging. Alleen die taken die daarvoor geëigend zijn en waarvoor de betrokken pastoraal assistent gekwalificeerd is, kunnen worden vervuld. Indien dit op een verantwoorde wijze gebeurt, kan de inzet van pastoraal assistenten met zich meebrengen dat de justitiepredikant optimaal aan zijn eigen professionele taken toekomt. Dit kan dus een vergroting van het professionele bereik met zich meebrengen.

Terzijde zij opgemerkt dat er een ontwikkeling is dat inmiddels ook in de geestelijke gezondheidszorg geëigende begeleidingstaken aan vrijwilligers worden toevertrouwd.

7. Competenties, begeleiding en toerusting

De pastoraal assistenten dienen op een kwalitatief verantwoord niveau te functioneren, wat betreft het contact met de gedetineerden, de relatie tot de verschillende geestelijk verzorgers in de inrichting, de orde en veiligheid in de inrichting. Met het oog daarop worden binnen het protestants justitiepastoraat competenties voor de pastoraal assistenten ontwikkeld. Verder is er met ingang van 2006 een periodiek trainingsaanbod en iedere pastoraal assistent heeft naast de begeleiding door de justitiepredikant ter plaatse een werkbegeleider.

Gebleken is dat bijzondere aandacht gegeven zal moeten worden aan de communicatie over de pastoraal assistent met de geestelijk verzorgers in de inrichting en met name ook de afscherming van de werkzaamheden van de pastoraal assistent ten opzichte van het cliëntenbestand van de andere geestelijk verzorgers.

Gaarne ben ik bereid deze nota nader persoonlijk toe te lichten.

J.D.W. Eerbeek
januari 2006